

УДК 37.015.31:796.011.3

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.64-1.19>**Г. В. Григоренко**кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методик викладання
спортивно-педагогічних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ІНТЕРАКТИВНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СТРУКТУРІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті визначено актуальність обраної теми та обґрунтовуються шляхи вирішення проблеми формування професійної педагогічної майстерності за допомогою інноваційних педагогічних технологій. Подано теоретичний аналіз і практичні рекомендації доцільності використання інтерактивних педагогічних технологій у процесі професійної підготовки вчителів фізичної культури. Ці технології використовуються для формування особистісного складника професійно-педагогічної майстерності. Оволодіння сучасними інноваційними педагогічними технологіями та їх застосування в освітній діяльності майбутніх учителів фізичного виховання є одним із показників формування професійних і педагогічних характеристик. Важлива роль у процесі фахової підготовки спеціалістів у галузі фізичної культури, спорту та фізкультурно-оздоровчої діяльності надається формуванню у студентів факультету фізичного виховання професійно-педагогічної мотивації саме в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу.

Викладачі університету комплексно використовують новітні організаційно-педагогічні підходи до навчального процесу з фахових дисциплін, вивчення яких забезпечує розвиток у студентів професійно-педагогічних здібностей, цілеспрямовано вирішує проблеми ефективності адаптації педагогів до реальних умов самостійної діяльності в освітній та фізкультурно-оздоровчій сферах суспільства. Зазначено, що психолого-педагогічний супровід як вид професійної діяльності педагога повинен виконувати функцію основного контролю, в якому будуть зосереджені інноваційні досягнення педагогічної науки та практики в галузі формування культури здоров'я, педагогічної культури. Доцільним та ефективним є використання модульної технології, в основі якої – мінімодулі, мета їх впливу – це системоутворюючий фактор інноваційної педагогічної технології формування у студентів фахового світогляду. Впровадження технології навчальної гри має бути ефективним протягом усього навчально-виховного процесу. Значну роль відіграє спілкування на рівнях «викладач – студент», «студент – викладач», «викладач – аудиторія». Викладач, вчитель, його педагогічна майстерність є гарантом досягнення запланованих навчально-виховних, фізкультурно-оздоровчих і спортивних результатів у різноманітних ситуаціях професійної діяльності.

Ключові слова: інтерактивні педагогічні технології, особистісно орієнтований підхід, супровід, спілкування, модуль, мотивація, навчальна гра.

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямом удосконалення, оптимізації та модернізації освіти є розроблення та впровадження в навчально-виховний процес педагогічних технологій, яким притаманні властивості гарантованого інноваційного досягнення освітніх цілей у галузі базового та фахового навчання. Інтерактивні педагогічні технології детально охарактеризовані в науковій літературі, але алгоритм їх впровадження у навчальний процес навчального закладу не завжди відповідає реальній практиці та сучасним вимогам до побудови навчально-виховного процесу.

Актуальність проблеми дослідження зумовлена тим, що характерними ознаками педагогічних технологій є те, що вони компактні, структуровані на основі діагностично визначених цілей і завдань навчально-виховного процесу (як системоутворюючий фактор), регламентовані їх змістовні, організаційно-педагогічні, суб'єкт-суб'єктні та ціннісні компоненти, які забезпечують досяг-

нення запланованого навчально-виховного, здоров'язберігаючого результату в загальній системі національної освіти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання інтерактивних педагогічних технологій у навчальному процесі вищого навчального закладу є одним із важливих у сучасній системі професійно-педагогічної підготовки [3; 4; 6]. Вивченню цієї проблеми присвячено багато теоретичних досліджень науковців і рекомендацій щодо їх впровадження.

Затвердженнями В. Григоренка та Г. Григоренка, основна мета використання сучасних педагогічних технологій полягає в оперативному формуванні у студентів факультету фізичного виховання знань, умінь і навичок самоконтролю та самооцінки, професійно-педагогічної рефлексії в процесі їх фахової підготовки, на засадах яких здійснюється атестація рівня професійно-педагогічної підготовленості з курсу теорії і методики фізичної культури, педагогічних основ фізичної реабілітації

учнів, адаптивного фізичного виховання, дисциплін психолого-педагогічного, медико-біологічного та спортивно-педагогічних циклів їх фахової підготовки [2].

А. Алексюк, В. Андрущенко, В. Безпалько, В. Григоренко, І. Дроздова, М. Кларін, О. Пехота, О. Пометун, Г. Селевко, В. Сидоренко та інші науковці звертають увагу на те, що в умовах сучасного інформаційного поля суспільства надбання знань, умінь і практичних навичок неможливе без використання педагогічних технологій, серед яких основну роль відіграють інтерактивні технології навчання [1–6]. Аналізуючи концепцію розвитку національної освіти, реформування вищої педагогічної школи, ми дійшли висновку, що потрібно викласти характеристику низки інтерактивних педагогічних технологій, актуальних в освітньо-виховному просторі фахової підготовки студентів факультету фізичного виховання.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні дієвості інтерактивних педагогічних технологій в структурі навчання студентів факультету фізичного виховання та практичних рекомендаціях щодо їх використання у фаховій підготовці педагогічних кадрів.

Виклад основного матеріалу. Згідно з концептуальними положеннями реформування національної освіти базовим компонентом у навчально-виховному процесі є особистісно орієнтований підхід. Отже, особистісно орієнтовані інтерактивні педагогічні технології підготовки майбутніх фахівців у галузі фізичної культури та спорту є основним інноваційним шляхом подолання багатьох акмеологічних проблем, суперечностей, негарездів, невизначеності у сфері професійної підготовки педагогічних кадрів. Особистісна орієнтація фахової підготовки вчителя фізичного виховання входить як методологічна основа до змісту поняття «особистісно орієнтована фахова освіта», яке ми розуміємо як вищу фахову освіту, що забезпечує формування і саморозвиток особистості студентів з урахуванням їх індивідуальних, когнітивних, аксіологічних, праксеологічних, духовних, психомоторних і мотиваційно-потребнісних параметрів у підготовці спеціалістів у галузі фізичної культури в різних ланках системи національної освіти [2].

В особистісно орієнтованій системі професійно-педагогічної підготовки студентів формуються організації навчально-виховного процесу структуруються як особистісно орієнтоване заняття з циклу фахових дисциплін навчального плану. Характеристики особистісно орієнтованого підходу до професійно-педагогічної підготовки фахівців у галузі фізичної культури свідчать про те, що його реалізація в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету забезпечує оптимальні та ефективні організаційно-педагогічні умови становлення педагога із системними акмеологічними

індикаторами формування педагогічної майстерності.

Важливу роль у процесі підготовки фахівців для галузі фізичного виховання відіграє його мотиваційний компонент. Професійно-педагогічну мотивацію фахівця в галузі фізичної культури потрібно формувати як складну та багатофакторну сферу особистості, котра, за твердженням А. Маркової, складається із таких комплементарно пов'язаних мотивів: - мотиви усвідомлення та духовно-ціннісного розуміння суспільно-соціальної сутності професії педагога в галузі фізичної культури та спорту; - мотиви професійно-педагогічної діяльності, на засадах яких фахівець формує та реалізує особистісну педагогічну техніку, компетентність і загальну культуру; - мотиви особистісної реалізації в професійно-педагогічній діяльності суспільства, які сприяють ефективному формуванню та реалізації здатності фахівця до саморозвитку, формуванню особистісної фахової компетентності, майстерності, педагогічної культури; - мотиви професійно-педагогічного спілкування, що забезпечують усвідомлення суспільно-соціального престижу професії педагога; - мотиви формування здатності до соціально-фахової співпраці; розуміння актуальності діяльності фахової спільноти країни в духовно-ціннісному ставленні суспільства до психосоматичного здоров'я, культури здоров'я [5].

На нашу думку, впровадження технології «Фаховий мотив», яка була розроблена з метою формування у студентів факультету фізичного виховання професійно-педагогічної мотивації в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу, дає змогу викладачу університету вдосконалювати організаційно-педагогічні підходи до навчального процесу з фахових дисциплін, вивчення яких забезпечує розвиток у студентів професійно-педагогічних здібностей, морально-вольової та духовної сфери їх особистості, вирішує проблему ефективності адаптації педагогів до реальних умов самостійної діяльності в освітній та фізкультурно-оздоровчій системі суспільства. Багато вправ передбачає завдання з формування у студентів здібності до актуалізації отриманих опорних знань, базових понять із курсу теорії і методики фізичного виховання, основ фізичної реабілітації, педагогіки, психології, спортивно-педагогічних дисциплін, де викладені основи формування у студентів професійно-педагогічної мотивації, на засадах яких вони сприяють вихованню у своїх учнів мотивації до занять із фізичної культури, здорового способу життя, формування культури здоров'я [2].

Майбутній педагог у галузі фізичної культури повинен володіти знаннями та вміннями застосування інтерактивних педагогічних технологій у фізкультурно-оздоровчому середовищі системи національної освіти. З цієї метою викла-

дач педагогічного університету в процесі фахової підготовки студентів зобов'язаний враховувати об'єктивні організаційно-педагогічні чинники, що суттєво впливають на формування у майбутніх педагогів здібностей, педагогічної культури та майстерності до технологізації освітньо-виховних фізкультурно-оздоровчих процесів у структурі ціннісного ставлення в країні до психосоматичного здоров'я, здорового способу життя, культури здоров'я підростаючого покоління, дорослих, осіб з особливими психофізичними потребами та людей похилого віку.

Звертаємо увагу на необхідність застосування супроводу навчальної діяльності в умовах використання інтерактивної педагогічної технології. Інструментарій психолого-педагогічного супроводу студентів передбачає: позитивні орієнтації педагогом щодо роботи студентів; усвідомлення студентом власних можливостей і потенціалу, конструктивної поведінки, потреб, мотивів; студент повинен забути свої невдачі та пам'ятати про минулі успіхи; опора на сильні сторони особистості студента; оптимальні вимоги згідно з особистісно орієнтованим підходом; демонстрація поваги до студента; віра в його здібності; прояв і демонстрація заохочення, зацікавленості в позитивних результатах впливу інтерактивної педагогічної технології, яка використовується; створення ситуації успіху, позитивні оцінки досягнень і доброзичливість зі студентами. Викладач педагогічного університету, в структурі якого діють факультети фізичного виховання, має можливість об'єктивно визначати, які параметри підлягають актуалізації, плануванню, організації, контролю, регулюванню, коригуванню, проєктивному розробленню, моделюванню, технологізації та узагальненню з метою створення інтерактивного пізнавально-виховного середовища фахової підготовки педагогів у галузі фізичної культури. Вищеозначене середовище за своєю сутністю є акмеологічною умовою ефективного формування у студентів здатності досягти максимального рівня професійно-педагогічної компетентності, майстерності як складників їх педагогічної культури.

Під час лекцій як основної форми навчання викладач сприяє створенню взаємопорозуміння на рівні суб'єкт-суб'єктної взаємодії зі студентською аудиторією. Ми вважаємо раціональними та ефективними лекції-діалоги, лекції-дискусії (викладач спонукає студентів до активної участі у навчальному процесі, навіть часто провокує їх активність заздалегідь підготовленими запитаннями; обговорення запропонованих відеосюжетів із теми лекції або окремих її моментів; з'ясування та уточнення окремих питань, спираючись на наявний життєвий, спортивний досвід студентів і набуті знання із спортивно-педагогічних дисциплін; спілкування на рівні «викладач-студент»,

«студент-викладач», «викладач-аудиторія» тощо. Кожен студент має можливість аргументувати свої особистісні професійно-педагогічні погляди, ідеї, ціннісні орієнтації, прийняті рішення, переживання, здоров'ятворчий світогляд, технологічні підходи до виконання вправ і публічного захисту наслідків впливу інтерактивної педагогічної технології в процесі професійної підготовки педагога в галузі фізичної культури. Саме надання можливості відкритого спілкування, обмін думками, відстоювання своєї позиції, участь у дискусії сприяють формуванню мовленнєвих і діалогово-комунікативних умінь студентів.

Категорію «спілкування» ми означили як взаємодію людини з людиною, що забезпечує обмін між ними інформацією пізнавально-виховного змісту, афективно-оцінного спрямування, життєвого досвіду, суспільно-соціального, духовно-естетичного надбання та професійної, трудової культури як найважливіших ознак особистості [2, с. 89]. Спілкування у процесі професійної освіти ми розуміли як діалогово-комунікативні взаємозв'язки між студентами та викладачами університету, як базову форму суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів і викладачів, результатом яких є обмін когнітивною, аксіологічною, праксеологічною інформацією, знаннями, уміннями, ціннісними орієнтаціями, досвідом, ідеями, установками, фаховими та життєвими позиціями.

Враховуючи сучасні потреби освітньої галузі, вважаємо доцільним та ефективним використання модульних технологій у професійній, післядипломній, дистанційній підготовці фахівців. Модульне структурування професійно-педагогічної підготовки вчителів фізичного виховання ми розглядали як педагогічну технологію, що забезпечує індивідуалізоване, гарантоване засвоєння теоретико-методологічних основ фізичної культури, знань, організаційно-педагогічних умінь, фахових здібностей, творчого мислення, ціннісних орієнтацій, акмеологічних мотивів, громадянськості майбутніх учителів фізичної культури, формування культури здоров'я підростаючого покоління [2].

На основі змісту базових принципів професійно-педагогічної підготовки студентів факультету фізичного виховання педагогічних університетів, на засадах організаційно-педагогічного алгоритму структурування навчально-виховного процесу як особистісно орієнтованого явища означена технологія характеризується такими атрибутами: - зміст кожного розділу сучасної теорії і методики фізичної культури розглядається на рівні міждисциплінарних зв'язків відповідно до структури навчального плану спеціальності; - мета впливу кожного модуля в цілісній системі професійно-педагогічної підготовки – це системоутворюючий фактор інноваційної педагогічної технології формування у студентів фахового світогляду, творчого мислення,

суспільно-соціальної відповідальності за стан психосоматичного здоров'я та культури здоров'я особистості.

Інноваційний педагогічний інструментарій ефективного вивчення студентами мінімодулів включає: - теоретико-методологічний модуль формування у студентів професійних знань, творчого мислення, когнітивних та організаційно-педагогічних здібностей фахової діяльності вчителя фізичного виховання (структура сучасних принципів, форм, методів, понять тощо); - лабораторно-практичний модуль формування у студентів професійно-педагогічних умінь, здатності до ефективного планування, організації, контролю, оцінки, регулювання, стимулювання, функціонування системи фізичного виховання дітей, підлітків, дорослих у різних ланках національної освіти, духовної і фізичної культури суспільства (проаналізувати, довести, порівняти, обґрунтувати, розробити); - модуль психолого-педагогічного контролю і самоконтролю, самооцінки та самоактуалізації студентів в аспектах теоретико-методологічної, лабораторно-практичної підготовленості до ефективного виконання фахових функцій в умовах урочної, позакласної та позашкільної форм фізичного виховання, спортивної підготовки, фізкультурно-оздоровчої і корекційно-реабілітаційної діяльності учнів у сфері психосоматичного розвитку, формування здорового способу життя, культури здоров'я (дати визначення нових понять; викласти характеристику означених структурних компонентів; як отримані знання використовуються в структурних ланках системи фізичного виховання; прокоментувати викладену схему тощо); - модуль інформаційного забезпечення пізнавальної діяльності студентів включає алгоритм використання ними базових, допоміжних, тематичних, теоретико-методологічних, науково-методичних, технологічних, літературних, комунікативно-діалогових та інтернет-джерел.

«Комплементарний взаємозв'язок мінімодулів створює умови формування у студентів когнітивної мотивації і мотиваційної інтерпретації результатів професійно-педагогічної підготовки, які зумовлюють розвиток у них інтеріоризації мети особистісного фахового самовизначення, стратегій формування педагогічної майстерності і культури вчителя фізичного виховання на рівні когнітивного, аксіологічного, праксеологічного, мотиваційно-потребнісного, духовного усвідомлення соціально-суспільної цінності означеного фаху» [2, с. 162].

Значне місце в процесі професійно-педагогічної підготовки студентів факультету фізичного виховання відведено практичним заняттям і спортивно-педагогічному вдосконаленню. Перед викладачем постає завдання такої організаційної діяльності, яка б спрямовувалася на практичні

дії з формування професійних якостей педагога, удосконалення техніки виконання вправ у обраному виді спорту. Фронтальні методи інтерактиву викладач може використовувати на практичних заняттях із педагогічних дисциплін, але такі, як «Велике коло», «Навчаючи-вчуся», «Аналіз ситуації» [4], прийом «Ігрова провокація» та інші, адаптовані до студентської аудиторії, доречні під час практичних занять зі спортивних дисциплін і під час спортивно-педагогічного вдосконалення.

Доцільним є впровадження технології навчальної гри, яка, на нашу думку, має бути ефективною протягом усього навчально-виховного процесу. Позитивним є як введення у заняття фрагмента гри, так і її повне використання, особливо, на практичних заняттях, під час проміжного контролю тощо. Під час роботи актуальними можуть бути: - дієво-імітаційні ігри (спрямовуються на моделювання ситуацій, проблем, організації діяльності вчителя, тренера); - операційно-комплексні ігри (спрямовані на формування інтерактивних навичок); - рольові ігри (використовуються з метою формування стратегій здорового способу життя; здатності до рефлексії, самоактуалізації; мотивації успішності та самореалізації). Особистісно орієнтований підхід до формування професійних якостей педагога дає змогу викладачу розкрити творчий потенціал студентів, який вони невимусно демонструють під час проведення творчих майстерень, мінізмагань, розроблення виховних заходів тощо.

Висновки і пропозиції. Викладені концептуальні основи інтерактивної педагогічної технології процесів фахової підготовки спеціалістів у галузі фізичної культури є теоретико-методологічним підґрунтям діяльності у сфері моделювання, алгоритмізації, проєктивного розроблення інтерактивних дидактичних систем та організаційно-педагогічних умов ефективного їх функціонування у сфері професійної освіти вчителів фізичного виховання, викладачів-тренерів, менеджерів фізкультурно-оздоровчих послуг, педагогів-реабілітологів. Ефективність впровадження інтерактивних форм навчання, особистісно зорієнтованих педагогічних технологій професійної освіти визначається тим, що вони формують у студентів педагогічних університетів фахову рефлексію як основу їх майбутньої педагогічної компетентності та майстерності. У контексті викладених педагогічних технологій ми вбачаємо навчально-виховну, оздоровчу, світоглядну цінність педагогіки та інтерактивних педагогічних систем, що входять до складу її дидактичного та виховного інструментарію. Саме ними повинен володіти сучасний фахівець у галузі фізичного виховання. Вважаємо за доцільне наголосити на тому, що інтерактивні педагогічні технології моделюють реальні умови фахової підготовки спеціалістів у галузі фізичної

культури, мають феноменальний особистісно орієнтований навчально-виховний потенціал.

Перспективними вбачаємо наукові розвідки з питань моніторингу формування фахової компетентності та основ педагогічної майстерності у студентів під час занять зі спортивно-педагогічного вдосконалення, на яких застосовуються інтерактивні педагогічні технології.

Список використаної літератури:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України : Історія. Теорія : підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. Київ : Либідь, 1998. 557 с.
2. Григоренко В.Г., Григоренко Г.В. Особистісно орієнтовані педагогічні технології фахової підготовки вчителя фізичної культури : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2017. 233 с.
3. Дроздова І.П. Навчальний посібник із курсу «Методика викладання, педагогіка та психологія вищої освіти». Харків : ХНАМГ, 2008. 142 с.
4. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. / авт.-укл. О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : А.П.Н., 2002. 136 с.
5. Формирование мотивации учения: кн. для учителей / А.К. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов. Москва : Просвещение, 1990. 191 с.
6. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг. ред. О.М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.

Hryhorenko H. The interactive pedagogical technologies in the structure of students training of the faculty of physical education

The article substantiates the ways of solving the problem of formation of professional pedagogical skills with the help of innovative pedagogical technologies. The urgency of the research problem is due to the fact that the characteristic features of pedagogical technologies are that they are compact, structured on the basis of diagnostically defined goals and objectives of the educational process. The theoretical analysis and practical recommendations of expediency of using interactive pedagogical technologies in the process of professional training of physical culture teachers are presented. The mastery of innovative pedagogical technologies and their application in the educational activity of future teachers of physical education is one of the indicators of the formation of their professional and pedagogical characteristics.

An important role in the process of professional training of specialists in physical education is given to the formation of students of the faculty of physical education of vocational and pedagogical motivation in the educational and educational environment of the higher educational institution. The basic motives of professional-pedagogical activity of specialist in the field of physical culture are defined. It is noted that accompaniment as a kind of professional activity of the teacher must perform the function of basic control, which will focus innovative achievements of pedagogical science and practice in the sphere of formation of health culture, pedagogical culture. A significant role is played by communication at the level of "teacher – student", "student – teacher", "teacher – auditorium". The use of modular technologies and technology of training game in professional training of specialists is expedient and effective. Interactive pedagogical technologies simulate the real conditions for the training of specialists in the field of physical culture. The effectiveness of the introduction of interactive forms of learning, personally oriented pedagogical technologies of vocational education is determined by the fact that they form a professional reflexion among students of pedagogical universities. The teacher, his pedagogical skills, is the guarantor of the achievement of the planned educational, physical culture and health and sports results in various situations of professional activity.

Key words: *interactive pedagogical technologies, person-oriented approach, support, communication, module, motivation, educational game.*